

Research Paper

An Analysis of Rural Tourism Status with a Community-Based Approach in Guilan Province

Seyyede Fātemeh Emāmi¹, Ali Rezā Darbān Astāne^{*2}, Mohamad Rezā Rezvāni³, Mojtabā Ghadiri Masoum³

1. Post-Doctoral Researcher, Geography, University of Guilan, Rasht, Iran.

2. Associate Professor, Geography, University of Tehran, Tehran, Iran.

3. Professor, Geography, University of Tehran, Tehran, Iran.

DOI: 10.22124/GSCAJ.2022.20471.1095

Received: 2021/08/29

Accepted: 2022/10/27

Abstract

The aim of this study was to analyze the status of rural tourism with a community-based approach in Guilan Province. This research is applied in purpose and follows a descriptive-analytical approach. The statistical population includes residents of villages with thriving tourism sectors as well as local business owners. To determine the sample size, Morgan's table was used, identifying 384 individuals. However, to enhance reliability and minimize errors, the sample size was expanded. Ultimately, 550 questionnaires were completed by villagers and 220 by business owners. For data analysis, AMOS (version 24) was used to assess goodness-of-fit indices, followed by path analysis in SPSS (version 26) to evaluate the state of community-based tourism in Guilan Province. The findings reveal that management and sustainability of tourism businesses, ownership in tourism activities, local employment, community participation in tourism initiatives, and equitable distribution of benefits play a significant role in fostering community-based tourism in rural areas of Guilan. Therefore, by creating a secure environment for local investment, providing essential facilities for easier access to financial services, supporting youth entrepreneurship, and implementing legal protections for local communities, it is possible to enhance and expand community-based tourism in the region.

Keywords: Community-Based Tourism, Rural Tourism, Tourism in Guilan Province, Local Benefits, Local Community Employment.

Highlight

- Local community employment, active participation in tourism programs, and equity in benefit distribution are influential and determining factors in the success of community-based rural tourism, and providing secure investment conditions along with legal support can significantly contribute to the sustainable development of this type of tourism.
- Active participation of the local community in the economic, social, and environmental domains is considered a key indicator of the success of community-based tourism, and the role of non-governmental organizations in educating and empowering local communities—especially in promoting gender equity and supporting women—is highly effective.

Extended Abstract

Introduction

Guilan Province, one of the northern provinces of Iran, spans approximately 14,000 square kilometers. With its numerous rural areas rich in tourism and ecotourism potential, the province can serve as a leading spatial model for community-based rural tourism. By emphasizing local-scale functionality, small economic enterprises, active

* Corresponding Author: astaneali@ut.ac.ir

community participation, and the promotion of indigenous tourism, community-based tourism can greatly contribute to the sustainable development of tourism in Guilan, particularly in its rural regions, fostering mutual benefits for both hosts and visitors. Accordingly, this study aimed to analyze and assess the status of rural tourism through a community-based approach. More specifically, it sought to answer the question:

What is the current state of community-based rural tourism in the study area?

Methodology

This research was applied in purpose and followed a descriptive-analytical approach. It was conducted with a sample size of 770 individuals from rural areas in Guilan Province. The data collection methods included: library research to gather information related to the study's literature and field research through observations and questionnaires. The statistical population consisted of residents of villages with active tourism and rural business owners. This study followed a quantitative approach, and its primary data collection tools were field studies and questionnaires. The sample included 384 participants determined using Morgan's table. However, to enhance confidence levels and reduce errors, the sample size was expanded. The questionnaires were completed at two levels: 550 questionnaires by rural residents. 220 questionnaires by business owners in targeted villages. For data analysis, various statistical techniques were employed, including frequency distributions, percentages, Chi-square test, and T-test. Finally, the AMOS (version 24) software was used to assess model fit and index quality, followed by path analysis using SPSS (version 26) to evaluate the state of community-based tourism in Guilan Province.

Results and discussion

Based on the path analysis model, five main indicators directly impact the status of community-based tourism in rural areas of Guilan Province. Among them, management and sustainability in tourism businesses have the greatest influence on the status of community-based tourism in the region. Factors such as the duration of business operations, the level of investment made in tourism services, investment in traditional occupations, non-governmental investments in tourism attractions, government investments in these attractions, the utilization of existing natural resources in the villages, and the presence of economic units related to local products can all be seen as elements that help clarify community-based tourism in the area.

Many local communities in the rural areas of Guilan Province benefit from the existing natural resources, and some have made the most of these resources for job creation. However, these same rural residents' express dissatisfaction with the level of investments, both public and private.

Other indicators that directly influence the status of community-based tourism in the region included local community employment, with surveys indicating that approximately 60 to 70 percent of employment in the villages is managed by local individuals and communities. Another important factor was ownership in tourism businesses, which encompasses having a suitable location for launching tourism-related businesses, possessing expertise in the relevant field, receiving training related to the business, and having access to facilities for starting a business. Nearly all individuals in the villages considered these factors to be challenges; for instance, in the case of ecotourism, residents may own land but lack the necessary land use for implementing projects or face numerous challenges in obtaining funding.

In addition to these factors, there are many others that, while not directly influencing tourism, indirectly play a role, such as fairness in local community benefits. This fairness leads to better management and sustainability in rural businesses, subsequently encouraging participation in tourism program implementation. Ultimately, it can be said that community-based tourism prevails in the region, as the profits derived from tourism benefit the local community and contribute to its growth and development.

Conclusion

This study examined five key indicators influencing the development of community-based tourism in the rural areas of Guilan Province: the status of ownership in businesses, local community employment, management and sustainability in tourism businesses, participation in the implementation of tourism programs, and equity in local community benefits (among women, men, ethnicities, and youth) to elucidate the status of community-based tourism in Guilan Province. The research results indicated that all five indicators directly contribute to the growth and sustainability of community-based tourism in rural Guilan. Regarding the indicator of management and sustainability in tourism businesses, many local communities in the rural areas of Guilan Province benefit from the existing natural resources, and some have maximized these resources for job creation. However, these rural residents expressed dissatisfaction with the level of investments, both public and private. Consequently, it is suggested that, concerning the indicator of equity in local benefits, further investment from both the private and public sectors in community-based tourism in the villages should be made, especially in light of the poverty conditions observed in the studied region.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the persons for scientific consulting in this paper.

Citation:

Emami, F., Darban Astane, A., Rezvani, M., & Ghadiri Masoum, M. (2025) An Analysis of Rural Tourism Status with a Community-Based Approach in Guilan Province. *Geographical Studies of Coastal Areas Journal*, 6(1), pp. 1-19.
DOI: 10.22124/gscaj.2022.20471.1095

Copyrights:

Copyright for this article is retained by the author(s), with publication rights granted to *Geographical studies of Coastal Areas Journal*. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

بررسی وضعیت گردشگری روستایی با رویکرد اجتماع محور در استان گیلان^۱

سیده فاطمه امامی^۱، علیرضا دربان آستانه^{۲*}، محمدرضا رضوانی^۳، مجتبی قدیری معصوم^۴

۱. پژوهشگر پسادکتری، گروه جغرافیا، دانشگاه گیلان، رشت، ایران.

۲. دانشیار، گروه جغرافیا، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

۳. استاد، گروه جغرافیا، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

DOI: 10.22124/gscj.2022.20471.1095

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۰۶/۰۷

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۰۸/۰۵

چکیده

هدف از پژوهش حاضر تبیین وضعیت گردشگری روستایی با رویکرد اجتماع محور در استان گیلان می‌باشد. تحقیق حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر رویکرد توصیفی-تحلیلی است. جامعه آماری تحقیق، ساکنان روستاهایی است که گردشگری در آنها رونق و همچنین صاحبان کسب و کار در روستاها است. جهت تعیین تعداد نمونه‌ها با استفاده از جدول مورگان، ۳۸۴ نفر معین شد که به منظور افزایش سطح اطمینان و کاهش خطا در داده‌ها، تعداد نمونه‌ها افزایش یافته است. پرسشنامه‌ها در دو سطح تکمیل گردید که از این میان تعداد ۵۵۰ پرسشنامه را روستاییان، ۲۲۰ را صاحبان کسب و کار تکمیل نمودند. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها نیز با استفاده از نرم‌افزار Amos نسخه ۲۴ به بررسی سطح برازش و نیکویی شاخص‌ها و سپس با استفاده از تحلیل مسیر در نرم افزار Spss نسخه ۲۶ به تبیین وضعیت گردشگری اجتماع محور در سطح استان گیلان پرداخته شد. نتایج تحقیق بیانگر این موضوع است که مدیریت و پایداری در کسب و کارهای گردشگری مالکیت در کسب و کار گردشگری، اشتغال جامعه محلی، مشارکت در اجرای برنامه‌های گردشگری و عدالت در منافع محلی در توسعه گردشگری اجتماع محور در سطح روستاهای استان گیلان بر تبیین گردشگری اجتماع محور موثر هستند. بنابراین با فراهم کردن شرایط امن برای سرمایه‌گذاری جامعه محلی در زمینه کسب و کار، ارائه تسهیلات لازم برای دستیابی آسان تر جوامع محلی، جوانان به خدمات مالی حمایت قانونی از جامعه محلی و سایر موارد دیگر می‌توان به گردشگری اجتماع محور در منطقه مورد مطالعه رسید.

واژگان کلیدی: گردشگری اجتماع محور، گردشگری روستایی، گردشگری استان گیلان، منافع محلی، اشتغال جامعه محلی.

نکات برجسته:

- اشتغال جامعه محلی، مشارکت فعال در برنامه‌های گردشگری و عدالت در توزیع منافع، از عوامل مؤثر و تعیین‌کننده در موفقیت گردشگری روستایی اجتماع محور بوده و فراهم کردن شرایط امن سرمایه‌گذاری و حمایت‌های قانونی می‌تواند به توسعه پایدار این نوع گردشگری کمک شایانی نماید.
- مشارکت فعال جامعه محلی در سه حوزه اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی به عنوان شاخصی کلیدی در موفقیت گردشگری اجتماع محور مطرح بوده و نقش سازمان‌های مردم‌نهاد در آموزش و توانمندسازی جوامع محلی، به ویژه در زمینه ارتقای عدالت جنسیتی و حمایت از زنان، بسیار مؤثر است.

۱. این مقاله برگرفته از رساله دکتری نگارنده با عنوان بررسی وضعیت گردشگری روستایی با رویکرد اجتماع محور در استان گیلان می‌باشد که در دانشگاه تهران به وسیله نویسنده نخست با راهنمایی نویسنده دوم در دانشگاه دفاع شده است.

* نویسنده مسئول: astaneali@ut.ac.ir

۱. مقدمه

گردشگری روستایی راه حل کلی برای همه مسائل و مشکلات نواحی روستایی نیست، اما یکی از شیوه‌هایی است که ممکن است آثار اقتصادی مهمی داشته باشد و به نوعی می‌تواند به کند شدن روند تخلیه سکونتگاه‌های روستایی و کاهش مهاجرت جمعیت روستایی کمک کند. امروزه گردشگری روستایی نقش مهمی در توسعه اجتماعی - اقتصادی روستاها دارد و می‌تواند در استقلال اقتصادی، توانمند کردن روستاییان و خلق فرصت‌های شغلی جدید نقش مهمی ایفا کند (Yasouri & Vatankha 2017: 1). توسعه گردشگری روستایی کلیه جوانب برنامه‌های توسعه روستایی را پوشش داده و این زمینه‌ها نیز از اهم اهداف توسعه گردشگری روستایی به شمار می‌آیند. ضمن اینکه در گردشگری روستایی از منابع روستایی مانند فرهنگ و سنن اجتماعی، ساختمان‌های تاریخی، نمادها، شرایط آب و هوایی که برای سایر فعالیت‌های اقتصادی قابلیت بهره‌برداری ندارد استفاده شده است (Salehi Fard, 2011).

گردشگری روستایی به عنوان یک الگوی فضایی، در برگیرنده گروه‌های مختلفی از فعالیت‌های گردشگری با انگیزه‌های متفاوت است که در قالب گردشگری روستایی شناخته می‌شوند (Fakhim Zadeh & Khatibi, 2016). در این میان یکی از این گروه‌ها گردشگری اجتماع محور است.

گردشگری اجتماع محور علاوه بر حمایت جامعه محلی در برابر نفوذ فراگیر جهانی شدن، به بهزیستی ساکنان محلی از طریق توسعه زیرساخت‌ها (شبکه‌های حمل و نقل، آب، برق و ارتباطات و ابرساخت‌ها) ساختار حقوقی و نهادی سلامت، ایمنی، امنیت، حقوق مدنی، نگهداری محیطی، میراث و فرهنگ کمک می‌کند که نیازهای اساسی را برای نه تنها لذت بردن گردشگران بلکه همچنین محلی‌ها تضمین می‌نماید (Asker et al, 2010; Goodwin et al, 2009; Thailand CBT Institute, 2013). این نوع گردشگری منابع معیشتی و فرصت‌های کسب درآمدی را فراهم ساخته، گسترش داده و بهبود می‌بخشد که اغلب زمان‌ها از این درآمد برای مواد اساسی زندگی، آموزش، مراقبت درمانی و پوشاک و ساختن خانه‌ها استفاده می‌شود (SNV, 2013).

هرگاه فعالیت‌های گردشگری ارتباط نزدیکی با جوامع محلی داشته باشند، گردشگری می‌تواند موجب تغییر در ابعاد اجتماعی، فرهنگی، محیطی و اقتصادی جامعه میزبان گردد (Richards & Hall, 2000). علاوه بر این، بسیاری از پژوهشگران گردشگری را بعنوان ابزاری برای توسعه اقتصادی، به‌ویژه در جوامع محلی در نظر می‌گیرند و اذعان می‌کنند که گردشگری یکی از مطرح‌ترین استراتژی‌ها برای توسعه می‌باشد و از این رو توسعه گردشگری می‌تواند توسعه ملی و محلی را افزایش دهد (Aref, Ma'rof, 2010). بر این اساس بسیاری از جوامع دریافته‌اند که باید نگرشی واکنشی و فعال‌تر به گردشگری داشته باشند و بر توسعه واقعی و ترویج اثرات اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی توسعه گردشگری، توجه نمایند (Salehi HasanPour, 2010). لازم به ذکر است که دستیابی به توسعه گردشگری، مشروط به همکاری جوامع محلی است زیرا جوامع نقش کلیدی در توسعه گردشگری دارند و عنصر اساسی توسعه گردشگری هستند (Aref, Ma'rof, Gzzill & Aref, 2010). و طبق اصول توسعه پایدار باید بر توانمندسازی و توزیع قدرت در جامعه تأکید کرد زیرا فراهم کردن شرایط لازم برای توسعه پایدار گردشگری در گرو همکاری تمام اقشار جامعه است (Fazel Bakhshi, 2008). نکته قابل تأمل در این باره موانعی است که توسعه گردشگری با آن روبه‌روست. به عنوان نمونه به عقیده موسکاردو (۲۰۰۸)^۱، موانعی که در راه توسعه گردشگری در کشورهای جهان سوم خودنمایی می‌کنند، درک محدود از گردشگری و اثرات آن و کمبود ظرفیت جامعه است (موسکاردو، ۲۰۰۸). از آنجا که جوامع محلی مهم‌ترین اصل در ایجاد ثبات و پایداری گردشگری می‌باشند و این جوامع هستند که از وجود گردشگری منتفع یا متضرر می‌شوند، لزوم توجه و برنامه‌ریزی با دخیل کردن خواسته‌ها و مشارکت آنها احساس می‌شود. در همین راستا عارف و همکاران بر این عقیده‌اند که توسعه گردشگری در جوامع محلی نمی‌تواند بدون مشارکت رهبران جامعه و مردم محلی موفق باشد. در نتیجه ظرفیت سازی کلیدی برای توسعه گردشگری است. از این رو، ارزیابی ظرفیت جامعه گام مهمی در استراتژی‌های جامعه در حال توسعه جهت دستیابی به توسعه جامعه و توسعه گردشگری خواهد بود (Aref, Ma'rof, Gzzill & Aref, 2010). استان گیلان، یکی از استان‌های شمالی کشور است که در حدود ۱۴ هزار کیلومتر مربع مساحت دارد. این

استان با توجه به تعداد بسیار زیاد نواحی روستایی دارای قابلیت در زمینه گردشگری و اکوتوریستی می‌تواند به‌عنوان الگوی غالب فضایی، گردشگری اجتماع محور روستایی باشد.

گردشگری اجتماع محور با توجه به مقیاس کارکردی محلی، فعالیت در غالب بنگاه‌های کوچک اقتصادی، مشارکت جوامع محلی و همچنین بسترسازی گردشگری بومی، می‌تواند در استان گیلان و بخصوص در نواحی روستایی آن در زمینه توسعه گردشگری و سودمندی دوسویه میزبان و گردشگر بسیار مفید واقع شود. بر این اساس در این پژوهش هدف تبیین و بررسی وضعیت گردشگری روستایی با رویکرد اجتماع محور است. در واقع در این پژوهش سعی بر این شده است که به این سوال که وضعیت گردشگری روستایی با رویکرد اجتماع محور در منطقه مورد مطالعه چگونه است؟ پرداخته شود.

۲. پیشینه تحقیق

طبق بررسی‌های صورت گرفته در زمینه گردشگری اجتماع محور و گردشگری روستایی در داخل و خارج از کشور مطالعات متعددی صورت گرفته است که در زیر به چند مورد از آن‌ها اشاره شده است.

یاری حصار و باختر (۱۳۹۵) در پژوهشی تحت عنوان ارزیابی شاخص‌های گردشگری پایدار روستایی از منظر جامعه محلی و گردشگران (مطالعه موردی: شهرستان نیر) به سنجش تأثیرات فعالیت‌های گردشگری بر شاخص‌های توسعه پایدار جامعه مورد مطالعه می‌باشد. این پژوهش بنیادی اکتشافی بوده و تجزیه و تحلیل داده‌ها با روش‌های توصیفی تحلیلی انجام پذیرفته است. منظور تحلیل موضوع، چارچوبی از ۸۳ شاخص (اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی) به تفکیک جامعه محلی و گردشگران و متناسب با مدل سنجش پایداری پرسکات آلن تدوین و انتخاب شد. نتایج حاصل از مقایسه نظرات بین جامعه محلی و گردشگران نشان می‌دهد که تفاوت قابل توجهی بین نظرات گردشگران و جامعه محلی در ارتباط با شاخص‌های پایداری وجود دارد به گونه‌ای که جامعه محلی شاخص‌های گردشگری را پایدارتر از گردشگران ارزیابی می‌کنند.

بیات و خزائی (۱۳۹۵) در پژوهشی تحت عنوان ارزش‌های ادراکی گردشگران روستای کویری مصر به عنوان گردشگری جامعه محور به این نتیجه رسیدند که میانگین تمام پنج بعد ارزش ادراکی گردشگران اقامتی به روستای مصر از نظر گردشگران در سطح بالایی قرار دارد و بعد ارزش تجربی (فعالیت، فرهنگ و دانش) مهم‌ترین بعد در بین ابعاد پنجگانه است.

یایی و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهشی تحت عنوان ارزیابی ظرفیت جامعه محلی برای توسعه پایدار، گردشگری جامعه محلی در توسعه پایدار گردشگری نقش مهم و اساسی را ایفا می‌نماید از این رو، مشارکت جامعه محلی به مثابه یکی از ارکان توسعه پایدار در توسعه گردشگری ضروری است. مطابق با نتایج این آزمون، تمامی فرضیات اصلی و فرعی به استثنای فرضیه مربوط به مؤلفه تعهد تأیید شدند که می‌توان گفت ظرفیت جوامع محلی پیرامون منطقه نمونه گردشگری پاسارگاد برای توسعه پایدار گردشگری در وضعیت مطلوبی قرار ندارد و کمتر از حد متوسط می‌باشد. لذا ظرفیت‌سازی و ایجاد بستر مناسب جهت نیل به توسعه پایدار گردشگری در بخش پاسارگاد و جوامع محلی پیرامون آن ضروری است.

هونگ لی و هاول جان^۱ (۲۰۱۹) در پژوهشی تحت عنوان آیا گردشگری اجتماع محور منجر به توسعه پایدار می‌شود؟ با بررسی نظریات افراد جامعه از پایداری گردشگری ۸۴۹ پرسشنامه در ۶ منطقه تایوانی تکمیل گردید. در این پژوهش ۴ بعد پایداری (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و طبیعی) مورد ارزیابی قرار گرفت. نتیجه تحقیق بر این اساس شد که درک ساکنان در مراحل مختلف تکمیل پرسشنامه متفاوت بوده است، بنابراین مدیران باید فرصت‌های توسعه را در نظر بگیرند و راهبردهای مناسب را در مراحل مختلف اجرا نمایند.

مایاکا و همکاران^۲ (۲۰۱۹) در پژوهشی تحت عنوان رویکرد مبتنی بر گردشگری اجتماع محور: تشخیص و تمایز میان شکل و زمینه، به بررسی فرم‌های جایگزین گردشگری مبتنی بر جامعه^۳ در طی سال‌ها پرداخته شده است. همچنین به این نتیجه رسیده‌اند که از طریق ایجاد شرکت‌های گردشگری مبتنی بر جامعه در کنیا می‌توانند به توسعه گردشگری کمک نمایند.

1 - Hung Lee & Hauh Jan

2 - Mayaka

3 - CBT

۳. مبانی نظری

توسعه گردشگری در نواحی روستایی می‌تواند نقش مهمی در متنوع سازی اقتصاد جوامع روستایی داشته و زمینه‌ساز توسعه پایدار روستایی باشد و از طرف دیگر وسیله‌ای برای تحرک رشد اقتصاد ملی از طریق غلبه بر انگاره‌های توسعه نیافتگی و بهبود استانداردهای زندگی مردم محلی به حساب آید (Sareban, 2018). گردشگری روستایی، نتیجه یک مفهوم فراگیر از گریزهای شهری است که در سیطره سرمایه‌داری، رهیافت پساوردیسم را در عبور از نگرش تک محور در نواحی روستایی در قالب کشش‌پذیری اقتصادی- اجتماعی که می‌تواند زمینه‌ساز درآمد و اشتغال باشد، با درهم آمیختگی در صنعت زمین‌داری به اجرا گذارد. این فرآیند شامل هر فعالیتی از قبیل برنامه‌ریزی سفر، مسافرت به مقصد، اقامت، بازگشت و حتی یادآوری خاطرات می‌باشد. به باور شوبرت (۲۰۱۰)، گردشگری روستایی راهبردی کلیدی در توسعه منطقه‌ای محسوب می‌شود. به اعتقاد قونس (۲۰۱۵)، گردشگری روستایی به مثابه‌ی تیپ جایگزین گردشگری با اهداف پایداری به حساب می‌آید. به زعم زو (۲۰۱۶)، گردشگری روستایی تاثیر محلی داشته و فعالیت کوچ مقیاس محسوب می‌شود. به اعتقاد ماسرو (۲۰۱۶) گردشگری روستایی به علت تطبیق‌پذیری بالا نقش موتور محرکه توسعه اقتصادی پایدار را در مناطق روستایی بازی می‌کند. بررسی اسناد و مدارک حاکی از این واقعیت است که گردشگری روستایی می‌تواند از عوامل متعدد اجتماعی، ساختاری، زیربنایی و آموزشی تاثیر پذیرد. از سوی دیگر کشاورزی دیگر نمی‌تواند به تنهایی اشتغال و درآمد کافی را برای جمعیت روستایی فراهم آورد، بنابراین، گسترش گردشگری به‌عنوان یک راهبرد جدید در زمینه توسعه روستایی می‌تواند ایفای زمینه‌ساز تحولی بزرگ در نواحی روستایی باشد (Mahmoudi, 2019).

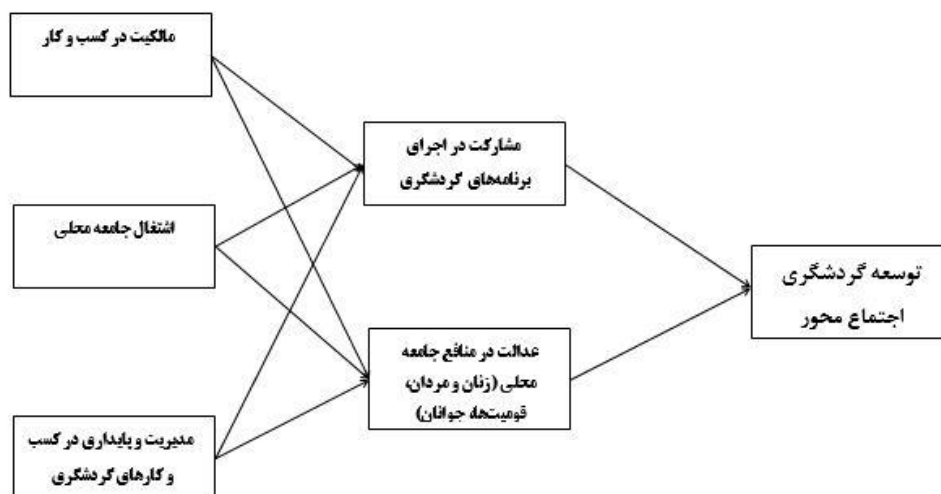
شواهد موجود نشان می‌دهند که گردشگری می‌تواند مزایای فراوان اقتصادی، اجتماعی و محیطی برای کشورهای میزبان و جوامع محلی به همراه داشته باشد. پتانسیل گردشگری در ایجاد شغل، حمایت از زندگی و توانمندسازی توسعه پایدار گسترده است (UNCTAD, 2012). انواع مختلفی از پیامدهای گردشگری وجود دارد که می‌توان آن‌ها را در سه دسته پیامدهای اقتصادی، محیطی، اجتماعی - فرهنگی دسته‌بندی کرد که به لحاظ شرایط جامعه میزبان می‌تواند مثبت و یا منفی باشد در این راستا گان^۱ (۱۹۹۴) اعتقاد دارد که هیچ شکلی از توسعه به اندازه گردشگری پیامدهای دوگانه ندارد (Byrd, 2009). پیامدهای مختلف گردشگری به عواملی از جمله میزان و حجم فعالیت‌های گردشگری، نوع و هدف فعالیت گردشگری، میزان مشارکت جامعه میزبان در گردشگری و ظرفیت تحمل مقصد گردشگری بستگی دارد (Aykan, 2005).

یکی از راهبردهای بسیار مهم در امر گردشگری، راهبرد گردشگری اجتماع محور است. در واقع در مورد این مدل از گردشگری می‌توان اینگونه اذعان داشت که اگرچه گردشگری پایدار باعث ترویج مشارکت جامعه محلی، حمایت، و بهبود کیفیت زندگی برای همه می‌شود (France, 1998; Lee, 1988; Roseland, 2010).

اما رویکرد بالا به پایین آن در توزیع توانمندسازی به ذینفعان به‌عنوان مانعی برای مشارکت همکاری جویانه جامعه ملاحظه می‌گردد (Goodwin & Santili, 2009; Sebel, 2010). مشارکت مردم تا حد زیادی با توجه به ساختار قدرت و توزیع قدرت بین اعضای جامعه تعیین می‌شود، بنابراین موفقیت هر گونه تلاش برای کاهش فقر به چارچوب نهادی، حقوقی و سیاسی موجود وابسته است (Wang and Wall, 2005). در میانه دهه ۱۹۹۰ محبوبیت گردشگری اجتماع محور به عنوان مدلی جدید که در اهداف پایداری اشتراکات فراوانی دارند مطرح گردید، به این صورت که رویکرد توسعه را از پایین به بالا عامل مهمی می‌داند تا مشارکت واقعی و همه جانبه جامعه محلی را در همه سطوح توسعه فراهم سازد (Asker et al, 2010). از آنجا که گردشگری اجتماع محور در ابتدا به‌عنوان یک ابزار توسعه اقتصادی برای مکان‌های کمتر توسعه یافته مفهوم‌سازی شده بود، توصیفاتی که از گروه‌های هدف می‌شد طبیعتاً شامل مردم مناطق دورافتاده، روستایی، محروم، در حاشیه، ستم دیده، توسعه نیافته، فقیر، بومی، اقلیت قومی و مردم شهرهای کوچک بود. این جوامع احتمالاً یک نظام اقتصادی سنتی، مشارکتی یا کشاورزی دارند که در آن، کار، کالاها و خدمات، استفاده از منابع و مبادله منابع در الگوهای کاملاً تثبیت شده طولانی جای می‌گیرد که با سنت شکل گرفته است. استاندارد زندگی، رفتار و روابط اقتصادی به شکل ایستا بوده و بنابراین بدون تحرک یا تغییر مالی یا شغلی زیاد، قابل پیش بینی هستند. معمولاً منافع جامعه محلی مقدم بر منافع فردی است. تولید و توزیع کالاها تا حدودی با ترکیب

مشارکت عمومی انجام می‌شود، با این انتظار که عایدات در ازای کار و زحمت آنها تقسیم شود. این یک مزیت بالقوه برای اجرای گردشگری اجتماع محور است چون که جامعه محلی برای اجرای موفقیت‌آمیز گردشگری اجتماع محور الزام دارد. اما به محض اینکه توسعه گردشگری به راه افتاد، محلی‌ها شاید در گذار از اقتصاد کشاورزی به تولید خدمات با موانعی برخورد کنند، که فرایندهای تغییر در تولید و مصرف را با جهش از صنعتی‌شدن طی می‌کنند (پینل^۱، ۲۰۱۳) بنابراین بسیار حیاتی است. توسعه گردشگری را ساده نگه داریم و گردشگری اجتماع محور را بر نظام‌های دانشی موجود، سبک زندگی و روال‌های سنتی، سرمایه، مهارت، دارایی‌های فرهنگی و محیط زیستی و جاذبه‌های موجود بنا گذاشته به طوری که افراد محلی را کنار نگذاریم. مقاصد معمول گردشگری اجتماع محور مستلزم فرهنگ‌ها و محیط‌های غیرغربی شده هستند که سبک زندگی محلی، فرهنگ، پوشاک، رقص و موسیقی، غذا و نوشیدنی و محیط طبیعی پیرامونی، محصولات گردشگری اجتماع محور می‌شوند. این محصولات که اغلب ساده و سنتی هستند یک جاذبه برای مصرف‌کنندگان ایده آل گردشگری اجتماع محور تشکیل می‌دهند. این عناصر محلی بدیع، متفاوت، شادی‌آور، لذت بخش و غنی‌کننده اوقات هستند و به ویژه وقتی با شور و حال اصیل، گرمی و پذیرایی میزبانان همراه می‌شوند فضای اجتماعی یگانه‌ای برای ابراز و تبادل بین فرهنگی ایجاد می‌کنند. اما برخی اوقات افراد محلی جنبه‌هایی از سبک زندگی خود را به عنوان نقطه ضعف، عقب مانده یا نامطبوع تلقی می‌کنند به جای اینکه برایشان جذاب باشد. به این دلیل لازم است با افزایش آگاهی جامعه محلی درباره هویت فرهنگی، افتخار، اعتماد به نفس، و حس کنترل، به علاوه ارائه مهارت‌های جدید و توانایی برخورد با بیگانگان، ظرفیت‌سازی کاملاً ساختارمند و هدفمند برای توانمندسازی آنها صورت بگیرد. گردشگری اجتماع محور منحصر به کشورهای در حال توسعه یا کمتر توسعه یافته نیست. از آنجا که اعتقاد بر این است که مشارکت جامعه محلی، میزان پشتیبانی جامعه محلی از توسعه گردشگری را بیشتر می‌کند، گردشگری اجتماع محور در مناطق توسعه یافته نیز به عنوان یک رویکرد توسعه گردشگری برگزیده شده است (Asli, Tasci, Kelly, Semrad & Semih, 2013).

در این میان ۵ شاخص اصلی تبیین‌کننده در این پژوهش مالکیت در کسب و کارهای گردشگری، مدیریت در کسب و کارهای گردشگری، اشتغال جامعه محلی، عدالت در منافع جامعه محلی (زنان و مردان، قومیت‌ها، جوانان)، مشارکت در اجرای برنامه‌های گردشگری می‌باشند که بر اساس مدل مفهومی تحقیق میزان اثرات مستقیم و غیرمستقیم هر یک از این عوامل بر وضعیت گردشگری اجتماع محور مورد بررسی قرار گرفت.

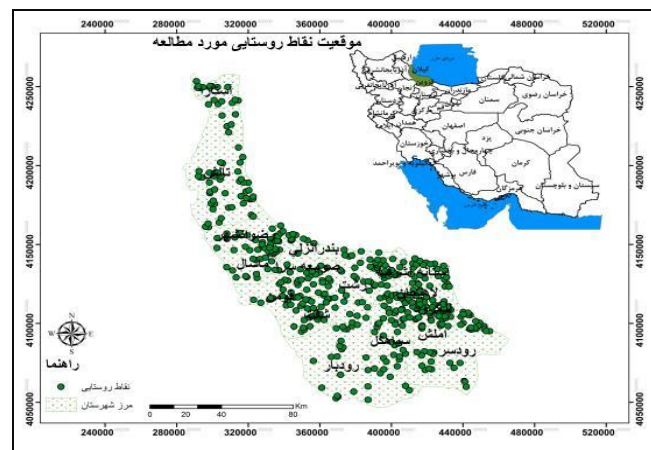

شکل ۱. تبیین وضعیت گردشگری اجتماع محور (منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹)

۴. روش پژوهش

۴.۱. منطقه مورد مطالعه

استان گیلان، یکی از استان‌های شمالی کشور است که در حدود ۱۴ هزار کیلومترمربع مساحت دارد. این استان در محدوده جغرافیایی عرض شمالی ۳۶ درجه و ۳۴ دقیقه تا ۳۸ درجه و ۲۷ دقیقه و طول شرقی ۴۸ درجه و ۵۳ دقیقه تا ۵۰ درجه و ۳۴ دقیقه واقع شده است. رشته‌کوه‌های البرز، همانند دیواری در باختر و جنوب گیلان کشیده شده و این منطقه جزء از راه دره منجیل، راه جاده‌ای دیگری به فلات ایران ندارد. این استان از طرف غرب به استان‌های اردبیل و آذربایجان از طریق جاده کوهستانی ارتباط دارد. استان گیلان از شمال به دریای خزر و کشور جمهوری آذربایجان، از غرب به استان اردبیل، از جنوب به استان زنجان و قزوین و از شرق به استان مازندران محدود می‌گردد. گیلان بخشی از سرزمین مرطوب و معتدلی به شمار می‌آید که هم‌چون طوقه‌ای بین ساحل جنوبی دریای خزر و زنجیره‌ای از کوهستان‌های لبه شمالی ایران محصور شده است. پیامدهای طبیعی و اقلیمی چنین موقعیتی موجب شده است تا این منطقه از نظر محیط طبیعی نه تنها در چارچوب ایران زمین، بلکه در کل خاورمیانه و سرزمین‌های پیرامون، از ویژگی منحصر به فردی برخوردار گردد.

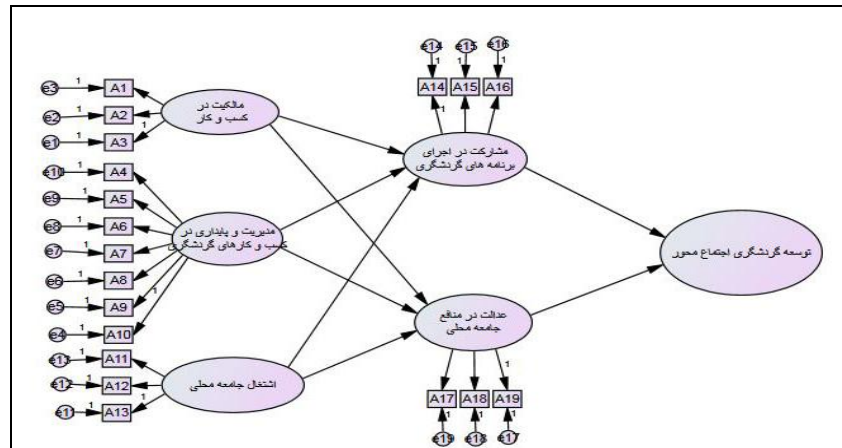
نقشه ۱- موقعیت منطقه مورد مطالعه

این تحقیق از نظر هدف کاربردی و از نظر رویکرد توصیفی-تحلیلی است که با نمونه‌ای با حجم ۷۷۰ نفر از میان افراد روستایی در استان گیلان انجام شده است. ابزار گردآوری داده‌ها در این پژوهش شامل: مطالعات کتابخانه‌ای برای جمع‌آوری اطلاعات مربوط به ادبیات تحقیق و سپس پژوهش‌های میدانی از طریق مشاهده و پرسشنامه بهره گرفته شد. جامعه آماری تحقیق، ساکنان روستاهایی است که گردشگری در آنها رونق و همچنین صاحبان کسب و کار در روستاها است. رویکرد پژوهش کمی و ابزار گردآوری داده‌ها پژوهش‌های میدانی و پرسشنامه است. جهت تعیین تعداد نمونه‌ها با استفاده از جدول مورگان، ۳۸۴ نفر معین شد که به منظور افزایش سطح اطمینان و کاهش خطا در داده‌ها، تعداد نمونه‌ها افزایش یافته است. پرسشنامه-ها در دو سطح تکمیل گردید که از این میان تعداد ۵۵۰ پرسشنامه را روستاییان، ۲۲۰ پرسشنامه را صاحبان کسب‌وکار در روستاهای هدف تکمیل نمودند. طبق برآورد صورت گرفته مقدار پایایی پرسشنامه ۰/۹۲۱ به دست آمده است. همچنین به صورت مجزا برای شاخص‌های مشارکت در اجرای برنامه‌های گردشگری ۰/۸۷۴ و برای شاخص‌های عدالت در منافع جامعه ۰/۹۱۵، برای شاخص اشتغال در جوامع محلی ۰/۹۱۲، مدیریت در کسب‌وکار گردشگری ۰/۸۹۶ و مالکیت در کسب‌وکار گردشگری ۰/۹۰۸ بر اساس آلفای کرونباخ بدست آمده است. روایی تحقیق نیز به صورت کیفی و با استفاده از نظر کارشناسان و خبرگان مورد بررسی قرار گرفت. پس از گردآوری شاخص‌ها از تکنیک‌های آماری، فرآوانی، درصدها، آزمون کای اسکور تک نمونه، آزمون T شد. همچنین در نهایت با استفاده از نرم‌افزار Amos نسخه ۲۴ به بررسی سطح برازش و نیکویی شاخص‌ها و سپس با استفاده از تحلیل مسیر در نرم‌افزار Spss نسخه ۲۶ به تبیین وضعیت گردشگری اجتماع محور در سطح استان گیلان پرداخته شد.

جدول ۱- شاخص‌های پژوهش

شاخص‌ها	نماگرها	منابع
مالکیت در کسب و کارهای گردشگری	داشتن مکان مناسب برای راه اندازی کسب و کارهای مربوط به گردشگری، دارا بودن تخصص در زمینه کسب و کار مورد نظر، دارا بودن آموزش در زمینه کسب و کار، داشتن تسهیلات برای راه اندازی کسب و کار	Mowforth & Munt, 2003; Simpson, 2008; Suansri, 2003; Kiss, 2004
مدیریت و پایداری در کسب و کارهای گردشگری	مدت فعالیت در کسب و کار مورد نظر، میزان سرمایه‌گذاریهای صورت گرفته برای خدمات گردشگری، سرمایه‌گذاری در مشاغل سنتی، سرمایه‌گذاریهای غیردولتی در جاذبه‌های گردشگری، سرمایه‌گذاریهای دولتی در جاذبه‌ها، بهره‌برداری از ظرفیتهای طبیعی موجود در روستا، وجود واحدهای اقتصادی مرتبط با صنایع و فراوردههای بومی	Blackstock., 2005; Hiwasaki, 2006; Richards, 2011,
اشتغال جامعه محلی	کارکنان محلی بخش اقامتگاه (کرایه خانه، هتل و ..) محلی، کارکنان و صاحبان رستوران‌ها و فروشندگان مواد غذایی محلی، فروشندگان محلی صنایع دستی و سوغاتی.	UNWTO, 2013; Mowforth & Munt, 2003; Simpson, 2008; Suansri, 2003; Kiss, 2004
مشارکت در اجرای برنامه‌های گردشگری	مشارکت اقتصادی	ایجاد فرصت‌های شغلی، کمک‌های مالی به صورت نقدی، سرمایه‌گذاری افراد محلی،
	مشارکت اجتماعی	مشارکت مردم در اجرای طرح‌ها و برنامه‌های توسعه گردشگری، مشارکت مردم در معرفی جاذبه‌های گردشگری به گردشگران، مشارکت زنان و دختران در ارائه خدمات گردشگری، ارتباط مردم روستا با گردشگران، شرکت در دوره‌های آموزشی جهت خدمات دهی به گردشگران.
	مشارکت زیست محیطی	حفظ و نگهداری منطقه، حفظ و نگهداری منابع طبیعی، حفظ چشم‌انداز محل، وضعیت جمع‌آوری زباله
	کاهش فقر	افزایش امکانات رفاهی ساکنین، بهبود شرایط اقتصادی افراد محلی، بهبود شرایط بهداشتی و زندگی جامعه محلی، بهبود شرایط مالی افراد محلی
عدالت در منافع جامعه محلی (زنان و مردان، قومیت‌ها، جوانان)	نقش جنسیت در جوامع سنتی	نقش‌های مربوط به زنان و مردان در جوامع سنتی برای فراهم نمودن خدمات گردشگری، مشارکت زنان در تصمیم‌گیری مربوط به گردشگری و ساختار حمایتی مالی نسبی برای کار زنان و مردان در اقدامات مربوط به گردشگری جامعه محور.
	دسترسی و کنترل بر زمین، اعتبارات و دیگر منابع	دسترسی و کنترل زمین برای توسعه گردشگری و محدودیت‌های نسبی مربوط به اعتبارات و وام‌ها برای توسعه گردشگری برای زنان و مردان

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹

شکل ۲. مدل مفهومی تصویر در نرم افزار Amos

۵. بحث و یافته ها

۵.۱. یافته های توصیفی

یافته های توصیفی پژوهش نشان می دهد، ۵۸ درصد پاسخگویان مرد و ۴۲ درصد زن بوده اند. همچنین به لحاظ ویژگی های سنی، ۳۰ درصد در گروه سنی ۲۰-۳۵ سال، ۳۹ درصد در گروه سنی ۳۶-۵۰ سال و ۳۱ درصد نیز در گروه سنی بالای ۵۰ سال بوده اند. وضعیت سواد و تحصیلات پاسخگویان بیانگر آن است که افراد دارای تحصیلات سیکل با ۴۳ درصد، بیشترین تعداد و افراد بی سواد با ۹ درصد، کمترین تعداد پاسخگویان را به خود اختصاص داده اند

جدول ۲: ویژگی های توصیفی (جنس، سن و تحصیلات) پاسخگویان

متغیرها	فراوانی	درصد
جنس	مرد	۴۴۸
	زن	۳۲۲
	جمع	۷۷۰
سن	۲۰-۳۵ ساله	۲۳۴
	۳۶-۵۰ ساله	۳۰۰
	بالای ۵۰ سال	۲۳۶
	جمع	۷۷۰
تحصیلات	بی سواد	۶۶
	سیکل	۳۳۳
	دیپلم و فوق دیپلم	۱۴۱
	لیسانس و بالاتر	۲۳۰
	جمع	۷۷۰

ابتدا برای بررسی متغیرهای پژوهش از آزمون T تک نمونه ای استفاده گردید. هدف اصلی این آزمون مقایسه متغیرهای مورد نظر با حد وسط است. از آنجا که نماگرهای هر شاخص با طیف لیکرت سنجیده شده اند، پس از ترکیب نماگرها و ساختن شاخص، عدد ۳/۱ به عنوان حد متوسط در نظر گرفته شده است و داده ها در هر یک از شاخص ها با این اعداد سنجیده شده اند. در آزمون T تک نمونه ای فرض صفر حاکی از برابری پایداری با عدد سه (حد متوسط) می باشد و فرض مقابل حاکی از عدم برابر با حد متوسط است. در صورتی که فرض صفر رد شود باید از مقادیر حد بالا و حد پایین استفاده کرد که: ۱. هرگاه حد بالا و پایین مثبت باشد، میانگین از مقدار مشاهده شده بزرگتر است. ۲. هرگاه حد بالا و پایین منفی

باشد، میانگین از مقدار مشاهده شده کوچکتر است. بنابراین با استفاده از این آزمون کلیه شاخص‌ها در سه سطح تقسیم-بندی گردیده‌اند.

نتایج حاصل از آزمون T تک‌نمونه‌ای (جدول ۴) نشان می‌دهد که شاخص‌های مالکیت در کسب و کار، اشتغال جامعه محلی، مدیریت و پایداری در کسب و کارهای گردشگری، مشارکت در اجرای برنامه‌های گردشگری و عدالت در منافع جامعه محلی (زنان و مردان، قومیت‌ها، جوانان) در وضعیت غنی و بهتری قرار دارند. و شاخص اشتغال جامعه محلی از سطح پایین‌تری برخوردار است.

با توجه به شاخص t در خصوص شاخص‌های مالکیت در کسب و کار، اشتغال جامعه محلی، مدیریت و پایداری در کسب و کارهای گردشگری، مشارکت در اجرای برنامه‌های گردشگری و عدالت در منافع جامعه محلی (زنان و مردان، قومیت‌ها، جوانان) در منطقه اینگونه می‌توان اذعان داشت که وضعیت این متغیرها بهتر از حد متوسط می‌باشد زیرا سطوح معناداری برای این شاخص‌ها کوچکتر از خطای ۵ درصد بوده و متوسط بودن سطح ارزیابی این شاخص را رد می‌کند که با توجه به ماهیت مثبت کران‌های بالا و پایین و بزرگ تر بودن میانگین این شاخص از حد متوسط، غنی بودن این ابعاد منتج می‌شود.

جدول (۳): برآورد میانگین شاخص‌های مختلف توسعه گردشگری اجتماع محور

تعداد	میانگین	انحراف معیار	سطح معنی داری
۷۷۰	۲/۳	۰/۹۸	۰/۰۳
۷۷۰	۲/۲	۰/۸۶	۰/۰۳
۷۷۰	۳/۱	۰/۷۷	۰/۰۲
۷۷۰	۱/۶	۰/۸۸	۰/۰۳
۷۷۰	۳/۲۶	۰/۶۹	۰/۰۲

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹

جدول (۴): تحلیل T تک نمونه ای برای مقایسه ابعاد توسعه گردشگری اجتماع محور نمونه‌های مورد مطالعه با نمره معیار

عدد مفروض = ۳.۱						شاخص ها
اختلاف ۹۵ درصد		اختلاف میانگین	سطح معنی داری	درجه آزادی	t	
حد بالا	حد پایین					
۰/۱۷	۰/۰۳	۰/۱	۰/۰۰۵	۷۶۹	۲/۸۰۴	مالکیت در کسب و کار
-۰/۸۲۲	-۰/۹۶۷	-۰.۸۹	۰/۰۰۰	۷۶۹	-۲۴/۲۶	اشتغال جامعه محلی
۰/۱۶۹	۰/۰۵۹	۰/۱۱۳	۰/۰۰۰	۷۶۹	۴/۰۵۱	مدیریت و پایداری در کسب و کارهای گردشگری
۰/۵۶۹	۰/۴۴۴	۰/۵۰۶	۰/۰۰۰	۷۶۹	۱۵/۸۸	مشارکت در اجرای برنامه های گردشگری
۰/۲۱۷	۰/۱۱۹	۰/۱۶۷	۰/۰۰۰	۷۶۹	۶/۷	عدالت در منافع جامعه محلی (زنان و مردان، قومیت ها، جوانان)

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹

۵.۲. تحلیل مسیر با استفاده از شاخص‌های برازندگی الگوهای معادلات ساختاری (Amos)

به منظور بررسی قدرت نشانگرهای سازه‌های گردشگری اجتماع محور، از مدل تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شده است. منظور از سازه یا صفت مکنون، متغیری است که به صورت مستقیم نمی‌توان آن را اندازه‌گیری نمود و باید آن را از طریق نشانگرها یا متغیرهای مشاهده‌پذیری که به صورت مستقیم قابلیت اندازه‌گیری دارند، مورد سنجش و اندازه‌گیری قرار داد. به منظور اعتبارسنجی مدل مفهومی، سازه‌ها و نشانگرهای سنجش گردشگری اجتماع محور روستاییان در منطقه مورد مطالعه قرار گرفتند. هر یک از سازه‌ها توسط نشانگرهای مختلفی مورد سنجش قرار گرفته است که در جدول ۵ نمایش داده شده است.

جدول (۵): شاخص‌ها و نماگرهای آن در مدل

نماگرها	شاخص‌ها	نماد در مدل
A1	داشتن مکان مناسب	مالکیت در کسب و کار (x1)
A2	دارا بودن تخصص در زمینه گردشگری	
A3	آموزش‌های مرتبط با کسب و کارهای گردشگری	
A4	مدت فعالیت در کسب و کار مورد نظر	
A5	میزان سرمایه‌گذاری‌های صورت گرفته در زمینه گردشگری	
A6	سرمایه‌گذاری در زمینه مشاغل سنتی	مدیریت و پایداری در کسب و کارهای گردشگری (x2)
A7	سرمایه‌گذاری‌های غیردولتی	
A8	سرمایه‌گذاری دولتی	
A9	بهره‌برداری از ظرفیت‌های موجود	
A10	وجود واحدهای اقتصادی با صنایع و فرآورده‌های بومی	
A11	کارکنان محلی و بومی در زمینه گردشگری	اشتغال جامعه محلی (x3)
A12	تعداد کارکنان در زمینه رستوران و هتل در روستا	
A13	فروشنده‌گان جامعه محلی در زمینه صنایع دستی و محصولات روستا	
A14	مشارکت اجتماعی	
A15	مشارکت اقتصادی	مشارکت در اجرای برنامه‌های گردشگری (x4)
A16	مشارکت زیست محیطی	
A17	کاهش فقر	عدالت در منافع جامعه محلی (x5)
A18	نقش جنسیت در جوامع سنتی	
A19	دسترسی و کنترل بر زمین، اعتبارات و دیگر منابع	

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹

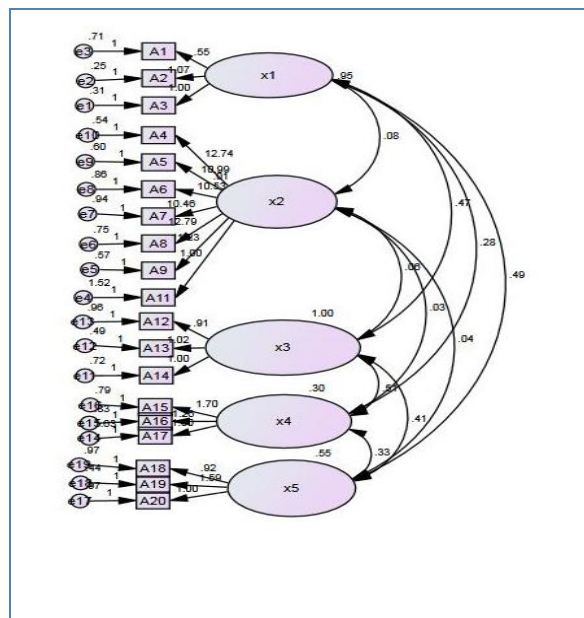
برای ارزیابی مدل تحلیل عاملی اکتشافی چندین مشخصه برازندگی وجود دارد. در این پژوهش برای ارزیابی مدل تحلیل عاملی اکتشافی از شاخص‌های کای اسکور χ^2 ، میانگین مجذور RMR و شاخص برازندگی GFI، شاخص تعدیل برازندگی AGFI، شاخص نرم شده برازندگی NFI، شاخص نرم نشده برازندگی NNFI، شاخص برازندگی فزاینده IFI، شاخص برازندگی تطبیقی CFI و شاخص بسیار مهم ریشه دوم برآورد واریانس خطای تقریب RMSEA استفاده شده است. نسبت مجذور کای اسکور به درجه آزادی، به حجم نمونه بسیار حساس است. بدان مفهوم که هر چقدر حجم نمونه بالا رود، برازش مدل از نکویی لازم برخوردار نیست و مدل رد می‌شود. بنابراین ایده‌آل آن است که میزان کای اسکور دارای سطح معناداری بیشتر از ۰.۵ باشد یا مقدار کای اسکور تقسیم بر درجه آزادی دارای مقداری کمتر از مقدار عددی ۳ باشد (Vieira, 2011). با توجه به اینکه مقدار کای اسکور معنادار است و سطح معناداری آن ۰.۰۰۴ گزارش شده است، اما مقدار آن تقسیم بر درجه آزادی برابر ۲.۰۸ است که نشان دهنده برازش مناسب مدل می‌باشد. علاوه بر مقدار کای اسکور، در این پژوهش برای ارزیابی برازش مدل اندازه‌گیری از شاخص‌های دیگر نیز بهره گرفته شد، که در جدول ۵ ارائه شده است.

جدول (۶): شاخص‌های برازش

شاخص	معیارها	مقادیر گزارش شده	نتیجه
نسبت مجذور کای χ^2 به درجه آزادی	کمتر از ۳	۲۰۸	تأیید می‌کند.
ریشه دوم واریانس خطای تقریب RMSEA	< 0.008	۰.۰۰۵	تأیید می‌کند
شاخص برازش تطبیقی CFI	> 0.9	۰.۹۸۱	تأیید می‌کند.
شاخص برازش هنجار شده NFI	> 0.8	۰.۹۱	تأیید می‌کند.
شاخص نرم نشده برازش NNFI	> 0.8	۰.۸۶	تأیید می‌کند.
شاخص برازندگی فزاینده IFI	> 0.9	۰.۹۳	تأیید می‌کند.
مجذور پس ماند RMR	> 0.05	۰.۰۶	تأیید می‌کند.
شاخص نیکویی برازش GFI	> 0.85	۰.۹۱	تأیید می‌کند
شاخص نیکویی برازش اصلاح شده AGFI	> 0.8	۰.۸۷	تأیید می‌کند

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹

با توجه به مقادیر گزارش شده شاخص‌های برازندگی در جدول ۶، مشاهده می‌شود که مدل اندازه‌گیری گردشگری اجتماع محور، از برازش قابل قبولی برخوردار است.

شکل ۳. دیاگرام مدل اندازه‌گیری بر حسب مقدار بار عاملی استاندارد و تعیین نقش هریک از فاکتورهای گردشگری اجتماع محور

پس از سنجش برازش تک‌تک شاخص‌ها به منظور تبیین سیستماتیک عوامل تأثیرگذار بر سطح توسعه گردشگری اجتماع محور و نیل به یک مدل جامع از تکنیک چند متغیری تحلیل مسیر استفاده شد و تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرهای مورد بحث، در یک مدل مورد بررسی قرار گرفت. بدین منظور بر اساس پژوهش‌های انجام گرفته و تئوریات موجود در این زمینه، مدل‌های مختلف طرح و اجرا شد که در نهایت مدل مندرج در شکل شماره ۴ تأیید شد.

میزان اثرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرها بر متغیر وابسته از طریق تحلیل رگرسیون و تحلیل مسیر محاسبه شد که نتایج در جدول شماره ۶ درج شده است. بر اساس نتایج تحقیق، مدیریت و پایداری در کسب‌وکارهای گردشگری مالکیت در کسب‌وکار گردشگری، اشتغال جامعه محلی، مشارکت در اجرای برنامه‌های گردشگری و عدالت در منافع محلی در توسعه گردشگری اجتماع محور در سطح روستاهای استان گیلان بر تبیین گردشگری اجتماع محور موثر هستند. بر اساس نتایج تحقیق ضریب همبستگی ۰/۹۱۳ و ضریب تعدیل ۰/۸۳۲ بدست آمده است. به عبارت دیگر متغیرهای مستقل بیش از ۸۳ درصد وضعیت گردشگری را در سطح استان گیلان تبیین می‌کند.

جدول (۷): نتایج مربوط به برآورد مدل تبیین وضعیت گردشگری اجتماع محور

متغیر	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
مدیریت و پایداری در کسب و کارهای گردشگری	۰/۲۲۲	۰/۰۱۲	۰/۳۳۴	۱۸/۶۵	۰/۰۰۰
مالکیت در کسب و کار گردشگری	۰/۰۱۹	۰/۰۱۱	۰/۰۲۷	۱/۷۳	۰/۰۰۰
اشتغال جامعه محلی	۰/۱۶۰	۰/۰۱۳	۰/۲۴۸	۱۲/۳۵	۰/۰۰۰
مشارکت در اجرای برنامه های گردشگری	۰/۲۴۳	۰/۰۲۰	۰/۲۸۸	۱۲/۳۶	۰/۰۰۰
عدالت در منافع محلی	۰/۲۲۱	۰/۰۱۳	۰/۳۲۱	۱۷/۰۲	۰/۰۰۰

مأخذ: نتایج تحقیق، ۱۳۹۹

جدول (۸): میزان همبستگی شاخص های تبیین کننده گردشگری اجتماع محور

استاندارد اشتباه تخمینی	ضریب تعدیل شده	ضریب تعیین	ضریب چندگانه همبستگی
۰/۲۷	۰/۸۳۲	۰/۸۳۳	۰/۸۹۱۳

مأخذ: نتایج تحقیق، ۱۳۹۹

بر اساس محاسبات صورت گرفته در جدول ۹ و بر اساس نتایج به دست آمده بر اساس مدل تحلیل مسیر تعداد ۵ شاخص اصلی به صورت مستقیم بر وضعیت گردشگری اجتماع محور در روستاهای استان گیلان اثرگذار می باشند. از این میان شاخص مدیریت و پایداری در کسب و کارهای گردشگری بیشترین تأثیر را می تواند در وضعیت گردشگری اجتماع محور در سطح منطقه داشته باشد، چرا که عواملی چون مدت فعالیت در کسب و کار مورد نظر، میزان سرمایه گذاری های صورت گرفته برای خدمات گردشگری، سرمایه گذاری در مشاغل سنتی، سرمایه گذاری های غیردولتی در جاذبه های گردشگری، سرمایه گذاری های دولتی در جاذبه ها، بهره برداری از ظرفیت های طبیعی موجود در روستا، وجود واحدهای اقتصادی مرتبط با صنایع و فرآورده های بومی می تواند به عنوان عواملی که منجر به تبیین گردشگری اجتماع محور در منطقه باشد، بیان شوند از این میان بیشتر جوامع محلی در سطح روستاهای استان گیلان از ظرفیت های طبیعی موجود در روستا بهره مند هستند و تعداد از آن ها نیز از این ظرفیت ها نهایت استفاده را برده و جهت اشتغالزایی استفاده کرده اند. منتهی همین روستاییان نیز از وضعیت سرمایه گذاری ها چه در سطح دولتی و چه در بخش خصوصی از وضعیت رضایت نداشته اند.

شاخص دیگر که به صورت مستقیم در تبیین وضعیت گردشگری اجتماع محور اثرگذار است عدالت در منافع محلی است. که خود این شاخص گویه هایی چون کاهش فقر (افزایش امکانات رفاهی ساکنین، بهبود شرایط اقتصادی افراد محلی، بهبود شرایط بهداشتی و زندگی جامعه محلی، بهبود شرایط مالی افراد محلی)، نقش جنسیت در جوامع سنتی (نقش های مربوط به زنان و مردان در جوامع سنتی برای فراهم نمودن خدمات گردشگری، مشارکت زنان در تصمیم گیری مربوط به گردشگری و ساختار حمایتی مالی نسبی برای کار زنان و مردان در اقدامات مربوط به گردشگری جامعه محور) و دسترسی و کنترل بر زمین، (اعتبارات و دیگر منابع دسترسی و کنترل زمین برای توسعه گردشگری و محدودیت های نسبی مربوط به اعتبارات و وام ها برای توسعه گردشگری برای زنان و مردان) در این مورد نیز در مکان هایی که گردشگری به صورت فعالانه در حال انجام است به مراتب شرایط و اوضاع بهتری نسبت به سایر مکان ها دارا می باشد که از لحاظ وضعیت فقر و سایر موارد در آن روستاها شرایط بهتری فراهم است. در این میان در زمینه تفاوت میان زن و مرد نیز تقریباً محدودیتی از لحاظ حمایت های مالی وجود ندارد و تمامی افراد چه زن و چه مرد می توانند در زمینه اشتغال گردشگری در سطح روستای خودشان اقدام کنند.

شاخص دیگری که به طور مستقیم اثر گذار است، مشارکت در اجرای برنامه های گردشگری است در واقع این مورد یکی از مهم ترین مواردی است که می توان از آن در تبیین گردشگری اجتماع محور استفاده کرد به دلیل ماهیت گردشگری اجتماع محور است که مشارکت را می توان به عنوان یک شاخص کلیدی در آن بررسی کرد. این شاخص در سه سطح مشارکت اقتصادی (ایجاد فرصت های شغلی، کمک های مالی به صورت نقدی، سرمایه گذاری افراد محلی)، مشارکت اجتماعی (مشارکت مردم در اجرای طرح ها و برنامه های توسعه گردشگری، مشارکت مردم در معرفی جاذبه های گردشگری به گردشگران، مشارکت زنان و دختران در ارائه خدمات گردشگری، ارتباط مردم روستا با گردشگران، شرکت در دوره های آموزشی جهت خدمات دهی

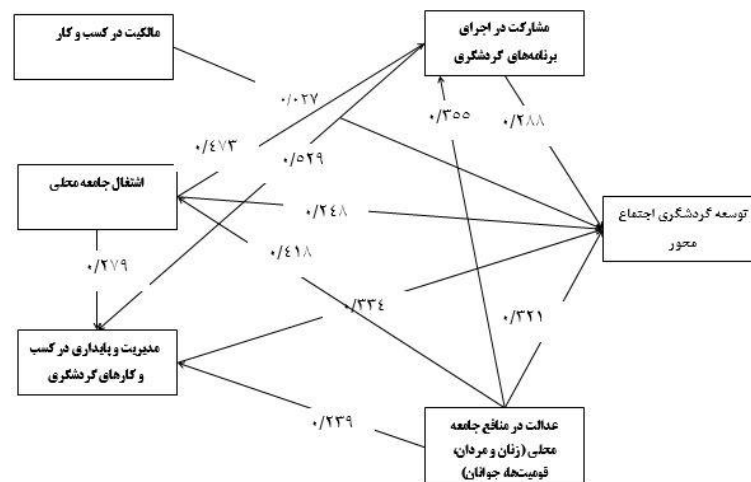
به گردشگران) و مشارکت زیست محیطی (حفظ و نگهداری منطقه، حفظ و نگهداری منابع طبیعی، حفظ چشم‌انداز محل، وضعیت جمع‌آوری زباله) می‌باشد که در تمامی مکان‌های استان گیلان به مراتب وضعیت این شاخص‌ها مورد قبول افراد نیز بوده است.

شاخص‌های دیگری که به صورت مستقیم در وضعیت گردشگری اجتماع محور در سطح منطقه تأثیرگذارند و می‌توان گفت که در منطقه این وضعیت حاکم است اشتغال جامعه محلی است که با بررسی‌های انجام شده چیزی حدود ۶۰ الی ۷۰ درصد از اشتغال در سطح روستاها توسط افراد بومی و جامعه محلی اداره گشته است. مورد آخر نیز مالکیت در کسب و کار گردشگری است این مورد شامل مواردی چون داشتن مکان مناسب برای راه‌اندازی کسب‌وکارهای مربوط به گردشگری، دارا بودن تخصص در زمینه کسب و کار مورد نظر، دارا بودن آموزش در زمینه کسب و کار، داشتن تسهیلات برای راه‌اندازی کسب‌وکار است. قریب به اتفاق افراد در سطح روستاها این موارد را بیشتر به عنوان مشکل قلمداد کرده‌اند به این‌صورت که بر فرض مثال در زمینه بوم‌گردی افراد در سطح روستاها دارای زمین بوده منتهی کاربری موجود و لازم برای اجرای طرح را نداشته و یا اینکه برای گرفتن تسهیلات نیز مشکلات زیاد دیگری را تجربه کرده‌اند.

علاوه بر این موارد، موارد بسیار دیگری نیز وجود دارند که به صورت مستقیم تأثیرگذار نیستند بلکه به صورت غیر مستقیم تبیین کننده است بر فرض مثال عدالت در منافع جامعه محلی منجر به مدیریت و پایداری در کسب‌وکارهای روستایی سپس مشارکت در اجرای برنامه‌های گردشگری و در نهایت می‌توان گفت که در منطقه گردشگری اجتماع محور حاکم است سود حاصل از گردشگری به نفع جامعه محلی تمام می‌شود و منجر به رشد و توسعه جامعه محلی می‌شود.

جدول (۹): تجزیه اثرات متغیرهای تبیین کننده سطح گردشگری اجتماع محور

متغیر	تأثیر مستقیم	تأثیر غیرمستقیم	تأثیر کل
مدیریت و پایداری در کسب و کارهای گردشگری	۰/۳۳۴	۰	۰/۳۳۴
مالکیت در کسب و کار گردشگری	۰/۰۲۷	۰	۰/۰۲۷
اشتغال جامعه محلی	۰/۲۴۸	۰	۰/۲۴۸
مشارکت در اجرای برنامه های گردشگری	۰/۲۸۸	۰	۰/۲۸۸
عدالت در منافع محلی	۰/۳۲۱	۰	۰/۳۲۱
اشتغال جامعه محلی+مشارکت در برنامه های گردشگری	۰	۰/۱۳۶	۰/۱۳۶
عدالت در منافع جامعه محلی+اشتغال جامعه محلی+مشارکت در برنامه های گردشگری	۰	۰/۰۵۷	۰/۰۵۷
عدالت در منافع جامعه محلی+مدیریت و پایداری در کسب و کارهای روستایی+مشارکت در اجرای برنامه های گردشگری	۰	۰/۰۳۶	۰/۰۳۶
اشتغال جامعه محلی+مدیریت و پایداری در کسب و کارهای گردشگری+مشارکت در اجرای برنامه های گردشگری	۰	۰/۰۴۲	۰/۰۴۲

شکل ۴. بررسی اثرات مستقیم و غیرمستقیم بر توسعه گردشگری اجتماع محور (مأخذ: نتایج تحقیق، ۱۳۹۹)

۶. نتیجه‌گیری

امروزه در سطح جهان بخصوص در کشورهای توسعه یافته از فعالیت گردشگری به‌عنوان ماشین اقتصادی یاد می‌شود و گردشگری توانسته جایگاه خود را به‌عنوان یک فرآیند اقتصادی در متن سیاست‌گذاری‌ها و خط مشی کشورها پیدا کند. گردشگری جامعه‌محور به‌عنوان یکی از رویکردهای جدید در مدیریت گردشگری، توسط جامعه‌ی محلی و بومی مطرح است که می‌تواند با مشارکت در امور مربوط به گردشگری، هم از مزایای اقتصادی و کسب درآمد حاصل از گردشگری بهره‌مند گشته و هم با احساس مسئولیت در حفظ منابع طبیعی و تاریخی فرهنگی تلاش نمایند. در این پژوهش به بررسی وضعیت گردشگری اجتماع محور در استان گیلان پرداخته شده است. بدین منظور ۵ شاخص اصلی وضعیت مالکیت در کسب و کار، اشتغال جامعه محلی، مدیریت و پایداری در کسب و کارهای گردشگری، مشارکت در اجرای برنامه‌های گردشگری و عدالت در منافع جامعه محلی (زنان و مردان، قومیت‌ها و جوانان) در تبیین وضعیت گردشگری اجتماع محور در سطح استان گیلان بررسی شد. بر اساس نتایج تحقیق کلیه این ۵ شاخص به صورت مستقیم بر توسعه گردشگری اجتماع محور در سطح روستاهای استان گیلان اثرگذار هستند.

در زمینه شاخص مدیریت و پایداری در کسب و کارهای گردشگری بیشتر جوامع محلی در سطح روستاهای استان گیلان از ظرفیت‌های طبیعی موجود در روستا بهره‌مند هستند و تعداد از آن‌ها نیز از این ظرفیت‌ها نهایت استفاده را برده و جهت اشتغال‌زایی استفاده کرده‌اند. منتهی همین روستاییان نیز از وضعیت سرمایه‌گذاری‌ها چه در سطح دولتی و چه در بخش خصوصی از وضعیت رضایت نداشته‌اند. بنابراین بر اساس این قسمت پیشنهاد می‌گردد که در زمینه شاخص عدالت در منافع محلی نیز با بررسی منطقه مورد مطالعه در زمینه فقر بیانگر این موضوع است که: سرمایه‌گذاری هر چه بهتر و بیشتر بخش خصوصی و دولتی در زمینه گردشگری اجتماع محور در سطح روستاها صورت گیرد.

در مکان‌هایی که گردشگری به‌صورت فعالانه در حال انجام است به مراتب شرایط و اوضاع بهتری نسبت به سایر مکان‌ها دارا می‌باشد. در این میان در زمینه تفاوت میان زن و مرد نیز تقریباً محدودیتی از لحاظ حمایت‌های مالی وجود ندارد و تمامی افراد چه زن و چه مرد می‌توانند در زمینه اشتغال گردشگری در سطح روستای خودشان اقدام کنند. بنابراین در این زمینه نیز ارائه تسهیلات لازم برای دستیابی آسان تر جوامع محلی، جوانان به خدمات مالی حمایت قانونی از زنان و برنامه‌های مربوط به آنان با تأکید بر جنسیت پیشنهاد می‌گردد.

یک مورد بسیار مهم دیگر که به صورت مستقیم اثرگذار است، مشارکت در اجرای برنامه‌های گردشگری است در واقع این مورد یکی از مهم‌ترین مواردی است که می‌توان از آن در تبیین گردشگری اجتماع محور استفاده کرد به دلیل ماهیت گردشگری اجتماع محور است که مشارکت را می‌توان به عنوان یک شاخص کلیدی در آن بررسی کرد. در واقع در این مورد مشارکت در سطح منطقه در ۳ شاخص اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی مورد بررسی قرار گرفت که بیانگر این مورد است

که تقریباً در تمامی مکان‌های استان گیلان به مراتب وضعیت این شاخص‌ها مورد قبول افراد نیز بوده است. بر اساس نتایج به دست آمده پیشنهاد می‌گردد که بررسی و مطالعه بیشتری بر روی شیوه‌های آموزش موفق جامعه محلی در حیطه گردشگری اجتماع محور و همچنین به اهمیت نقش سازمان‌های مردم نهاد در آموزش و توانمندسازی جوامع محلی پرداخته شود. همچنین در زمینه اشتغال جامعه محلی نیز چیزی حدود ۶۰ الی ۷۰ درصد از اشتغال در سطح روستاها توسط افراد بومی و جامعه محلی اداره گشته است. مورد آخر نیز مالکیت در کسب‌وکار گردشگری است این مورد شامل مواردی چون داشتن مکان مناسب برای راه‌اندازی کسب‌وکارهای مربوط به گردشگری، دارا بودن تخصص در زمینه کسب و کار مورد نظر، دارا بودن آموزش در زمینه کسب و کار، داشتن تسهیلات برای راه‌اندازی کسب و کار است. قریب به اتفاق افراد در سطح روستاها این موارد را بیشتر به‌عنوان مشکل قلمداد کرده‌اند، به این صورت که بر فرض مثال در زمینه بوم‌گردی افراد در سطح روستاها دارای زمین بوده منتهی کاربری موجود و لازم برای اجرای طرح را نداشته و یا اینکه برای گرفتن تسهیلات نیز مشکلات زیاد دیگری را تجربه کرده‌اند. بنا بر این نتیجه می‌توان این موارد را جهت تسهیل این امر به کار برد فراهم کردن شرایط امن برای سرمایه‌گذاری جامعه محلی در زمینه کسب‌وکار و بررسی قوانین و مقررات ناکارآمد گردشگری اجتماع محور که مانع مشارکت جوامع محلی می‌شوند.

نتایج تحقیق را می‌توان با نتایج تحقیق پژوهشگرانی چون تسونگ هونگ لی و فن هاول جان^۱ (۲۰۱۹) در پژوهشی تحت عنوان آیا گردشگری اجتماع محور منجر به توسعه پایدار می‌شود؟ این پژوهشگر، ۴ بعد پایداری (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و طبیعی) مورد ارزیابی قرار داد نتیجه تحقیق بر این اساس شد که درک ساکنان در مراحل مختلف تکمیل پرسشنامه متفاوت بوده است، بنابراین مدیران باید فرصت‌های توسعه را در نظر بگیرند و راهبرهای مناسب را در مراحل مختلف اجرا نمایند. همچنین ضیایی و همکاران^۲ (۱۳۹۳) در پژوهشی تحت عنوان ارزیابی ظرفیت جامعه محلی برای توسعه پایدار، گردشگری جامعه محلی در توسعه پایدار گردشگری نقش مهم و اساسی را ایفا می‌نماید از این رو، مشارکت جامعه محلی به مثابه یکی از ارکان توسعه پایدار در توسعه گردشگری ضروری است. در این پژوهش نیز به نقش مشارکت به‌عنوان توسعه گردشگری اجتماع محور تأکید بسیار شده است. همچنین تغییرات صورت گرفته در وضعیت امکانات زیربنایی و خدماتی، تأثیر توسعه گردشگری بر بهبود کیفیت کلی زندگی مردم محلی؛ ایجاد فرصت‌های شغلی؛ افزایش درآمدهای خانگی مردم محلی؛ بهبود کیفیت کالاها و خدمات تولیدی مردم محلی و تأثیر توسعه گردشگری بر بهبود دسترسی مردم محلی به حمل و نقل و ارتباطات در منطقه مورد مطالعه برای گردشگری اجتماع محور مناسب می‌باشد. بر اساس نتایج تحقیق جهت بهبود اوضاع گردشگری اجتماع محور در منطقه پیشنهادهای زیر ارائه شد:

- ۱- فراهم آوردن مکان مناسب به منظور راه‌اندازی ایده‌های جدید در زمینه کسب‌وکار روستایی و حمایت کردن روستاییان و شاغلین در این زمینه؛
- ۲- تشویق هرچه بیشتر جامعه محلی به منظور راه‌اندازی کسب و کار در منطقه و مشارکت هرچه بیشتر در امور روستاها؛
- ۳- استفاده هرچه بیشتر از متخصصین این رشته و استفاده از دانش آن‌ها در بهبود و توسعه گردشگری اجتماع محور در مناطق روستایی استان گیلان.
- ۴- فراهم آوردن شرایطی به منظور آموزش هر چه بیشتر جامعه محلی در زمینه گردشگری در روستاهای منطقه؛
- ۵- استفاده از هنرهای محلی و همچنین تشویق روستاییان به تولید محصولات بومی و ایجاد بازارچه‌های محلی در سطح روستاها؛
- ۶- بالا بردن عزت نفس روستاییان که این امر منجر به افزایش مشارکت جامعه محلی در کلیه امور روستا می‌گردد؛

۷. حامیان پژوهش

این پژوهش حامی مالی و معنوی نداشته است.

۸. مشارکت نویسندگان

نویسندگان در تمام مراحل و بخشهای انجام شده سهم برابر داشته اند.

۹. تعارض منافع

نویسندگان اعلام می کنند که هیچ گونه تضاد منافی ندارند.

۱۰. تقدیر و تشکر

نویسندگان بدینوسیله از همه کسانی که به نوعی در انجام این پژوهش یاری رسانده اند قدردانی می نمایند.

منابع

- بیات، سوده، خزائی پول، مرتضی. (۱۳۹۵). ارزش‌های ادراکی گردشگران روستای کویری مصر به عنوان گردشگری اجتماع محور. *اقتصاد فضا و توسعه روستایی*، ۵(۱۸)، صص. ۸۱-۶۵.
- حیدری ساریان، وکیل. (۱۳۹۶). عوامل موثر بر توسعه گردشگری روستایی از دیدگاه مردم محلی (مورد مطالعه: دهستان سردابه شهرستان اردبیل). *گردشگری و توسعه*، ۳(۶)، صص. ۱۷۷-۱۹۸.
- سامانی قطب آبادی، سحر؛ ترابی فارسانی، ودا؛ شفیع، زاهد؛ بذرافشان، مرتضی؛ غفاری، سید رامین. (۱۳۹۶). پتانسیل‌های کسب و کار حاصل از گردشگری کشاورزی در شهرستان جهرم. *کارآفرینی در کشاورزی*، ۴(۲)، صص. ۲۷-۴۲.
- صالحی، صادق؛ حسن پور، محمود. (۱۳۹۱). *برنامه ریزی و توسعه گردشگری: نگرشی کاربردی به برنامه ریزی و بازاریابی گردشگری*. بابلسر: انتشارات دانشگاه مازنداران.
- صالحی فرد، محمد. (۱۳۹۰). *گردشگری روستایی، مبانی برنامه ریزی و طرح‌های ساختاری*. چاپ اول. تهران: کتیبه.
- ضیایی، محمود، امین بیدختی، علی اکبر و قربانی، فاطمه. (۱۳۹۳). ارزیابی ظرفیت جامعه محلی برای توسعه پایدار گردشگری. *مطالعات مدیریت گردشگری*، ۸(۲۴)، صص. ۸۸-۵۹.
- فاضل بخشی، فرشته. (۱۳۸۷). *رابطه عوامل فرهنگی و نوع مشارکت انتظاری در گردشگری اجتماع محور، مطالعه موردی: روستای زاغمرز*. پایان نامه مقطع مدیریت جهانگردی کارشناسی ارشد، دانشکده مدیریت و حسابداری علامه طباطبائی.
- فخیم‌زاده، حمید، خطیبی، محمدرضا. (۱۳۹۵). *اگریتوریسم، افقی نو در توسعه گردشگری و کشاورزی*. تهران: انتشارات جاوید علم.
- محمودی چناری، حبیب. (۱۳۹۸). *ارائه مدلی برای گردشگری کشاورزی در توسعه روستایی (مطالعه موردی: شهرستان ماسال، استان گیلان)*. رساله دکتری، دانشگاه تهران، دانشکده جغرافیا.
- یاری حصار، ارسطو، باختر، سهیلا. (۱۳۹۵). ارزیابی شاخص‌های گردشگری پایدار روستایی از منظر جامعه محلی و گردشگران (مطالعه موردی: شهرستان نیر). *برنامه ریزی منطقه ای*، ۶(۲۲)، صص. ۱۲۱-۱۳۴.
- یاسوری، مجید و وطنخواه کلورزی، ژیل. (۱۳۹۴). نقش گردشگری در توسعه کارآفرینی زنان روستایی (دهستان گوراب‌پس شهرستان فومن)، *مطالعات جغرافیایی مناطق خشک* ۶(۲۰)، صص. ۴۶-۵۹.

- Aref, F., Ma'rof, R., S. Gzzill, S., & Aref, A. (2010). Assessing the Level of Community Capacity Building in Tourism Development in Local Communities. *Journal of sustainable development*, Vol3, No 1, pp:81-90.
- Asker, S., Boronyak, L., Naomi, N., and Paddon, M. (2010). *Effective Community Based Tourism: A Best Practice Manual*. Last viewed on 03/05/2013, on the WWW: <http://www.isf.uts.edu.au/publications/askeretal2010effectivecbt.pdf>. Also available at: <http://torc.linkbc.ca/torc/downs1/APEC%20Effective%20Community%20Based%20Tourism%20WEB.pdf>.
- Aykac, A. (2005). Contemporary patterns of labor transformation evidence from Turkish tourism industry, Dissertation submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy in Sociology in the Graduate School of Binghamton University State University of New York.
- Blackstock, K. (2005). A critical look at community-based tourism. *Community Development Journal*, 40(1), PP.

39-49.

- Byrd, E. T, Bosley, H. E & Dronberger, M. G. (2009). Comparisons of stakeholder perceptions of tourism impacts in rural eastern North Carolina. *Tourism Management*, 30(5),693-703.
- France, L. (1998). Local participation in tourism in the West Indian Islands. In Laws, E., Faulkner, B., and Moscardo, G. (Eds.), *Embracing and managing change in tourism* (pp. 223-224). London: Routledge.
- Goodwin, H., & Santilli, R. (2009). *Community Based Tourism: A Success?* Retrieved <http://www.andamandiscoveries.com/press/press-harold-goodwin.pdf>.
- Hiwasaki, L. (2006). Community-based tourism: A pathway to sustainability for Japan's protected areas. *Society & Natural Resources*, 19(8), 675e692.
- Hung Lee, T & Hauh Jan, F. (2019). Can community-based tourism contribute to sustainable development? Evidence from residents' perceptions of the sustainability, *Tourism Management*, Volume 70, February 2019, PP. 368-380
- Jamal, T.B & Getz, D. (1995). Collaboration theory and community tourism planning, *Annals of tourism research*.vol.22. No.1. PP. 186-204.
- Kibicho, W. (2008). Community-based tourism: A factor-cluster segmentation approach. *Journal of Sustainable Tourism*, 16(2), PP. 211-231.
- Kiss, A. (2004). Is community-based ecotourism a good use of biodiversity conservation funds? *Trends in Ecology & Evolution*, 19(5), PP. 232-237.
- Lea, J. (1988). *Tourism development in the Third World*. London: Routledge.
- Mayaka, M; Croy, G & Wolframe Cox, J. (2019). A dimensional approach to community-based tourism: Recognising and differentiating form and context, *Annals of Tourism Research*, Volume 74, January 2019, PP. 177-190.
- Moscardo, G. (2008). *Building Community Capacity for Tourism Development*. School of Business James cook University, Townsville Australia.
- Mowforth, M., & Munt, I. (2003). *Tourism and sustainability: Development and new tourism in the Third World* (2nd ed.) London: Routledge.
- Pinel, D.D. (2013). Create a good fit: A community-based Tourism Planning Model. Last viewed on 03/05/2013, on the WWW: <http://nsgl.gso.uri.edu/washu/washuw99003/28-Pinel.pdf>.
- Richards, G. (2011). Tourism development trajectories: From culture to creativity? *Tourism & Management Studies*, 6, 9e15.
- Richards, G., & Hall, D. (2000). *Tourism and sustainable community development*. USA: Routledge.
- Roseland, M. (2005). *Towards sustainable communities: Resources for citizen and their governments*. Gabriola Island: New Society Publishers.
- Sebele, L.S. (2010). Community-based tourism ventures, benefits and challenges: Khama rhino sanctuary trust, central district, Botswana. *Tourism Management*, 31(1): 136146. Doi: 10.1016/j.tourman.2009.01.005.
- Simpson, M. C. (2008). Community benefit tourism initiatives: a conceptual oxymoron? *Tourism Management*, 29(1), PP. 1-18.
- Simpson, P., & Siguaw, J. (2008). Destination word of mouth: The role of traveler type, residents, and identity salience. *Journal of Travel Research*, 47(2), 167-182.
- SNV Stichting Nederlandse Vrijwilligers (Netherlands Development Organization) and niversity of Hawaii. (2013). *A Toolkit for Monitoring and Managing CommunityBased Tourism*. Last viewed on 03/05/2013, on the WWW: http://www.snvworld.org/sites/www.snvworld.org/files/publications/a_toolkit_for_monitoring_and_managing_community-based_tourism.pdf.
- Suansri, P. (2003). *Community tourism hand book*, REST foundation, Canada.
- Tasci, A & Semrad, K & Yilmaz, S. (2013). *COMMUNITY BASED TOURISM- Finding the Equilibrium in the COMCEC Context, Setting the Pathway for the Future*.
- Thailand Community Based Tourism Network Coordination Center. (2013). Koh Yao Noi Community. Last viewed on 03/05/2013, on the WWW: <http://communitybasedtourism.wordpress.com/about-us/best-practices/koh-yao-noicommunity/>.
- Timothy, D. J., & Tosun, C. (2003). Arguments for community participation in the tourism development process. *Journal of Tourism Studies*, 14(2), 2.
- Wang, Y. and Wall, G. (2005). Sharing the benefits of tourism: a case study in Hainan, China, *Environments Journal*, 33 (1), PP. 41-59.
- World Bank. (2013). *Regional study on community-based tourism in the Caucasus*. Last viewed on 03/05/2013, from WWW:[http://lnweb90.worldbank.org/eca/eca.nsf/d1e666886eb626e2852567d100165168/780a475bee61c07852568fc005df707/\\$FILE/Regional%20Studies%20on%20Community-Based%20Tourism%20in%20the%20Caucasus.pdf](http://lnweb90.worldbank.org/eca/eca.nsf/d1e666886eb626e2852567d100165168/780a475bee61c07852568fc005df707/$FILE/Regional%20Studies%20on%20Community-Based%20Tourism%20in%20the%20Caucasus.pdf).

References:

- Aref, F., Ma'rof, R., S. Gzzill, S., & Aref, A. (2010). Assessing the Level of Community Capacity Building in Tourism Development in Local Communities. *Journal of sustainable development*, Vol3, No 1, pp: 81-90.
- Asker, S., Boronyak, L., Naomi, N., and Paddon, M. (2010). *Effective Community Based Tourism: A Best Practice Manual*. Last viewed on 03/05/2013, on the WWW: <http://www.isf.uts.edu.au/publications/askeretal2010effectivecbt.pdf>. Also available at: <http://torc.linkbc.ca/torc/downs1/APEC%20Effective%20Community%20Based%20Tourism%20WEB.pdf>.
- Aykac, A. (2005). Contemporary patterns of labor transformation evidence from Turkish tourism industry, Dissertation submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy in Sociology in the Graduate School of Binghamton University State University of New York.
- Bayat, Soudeh, Khzaei-Pool, Morteza. (2016). Perceptual values of tourists in the desert village of Misr as community-based tourism, *Journal of Spatial Economics and Rural Development*, 5(18), pp. 81-65. [In Persian].
- Blackstock, K. (2005). A critical look at community-based tourism. *Community Development Journal*, 40(1), PP. 39-49.
- Byrd, E. T, Bosley, H. E & Dronberger, M. G. (2009). Comparisons of stakeholder perceptions of tourism impacts in rural eastern North Carolina. *Tourism Management*, 30(5), 693-703.
- Fakhimzadeh, Hamid; Khatibi, Mohammadreza. (2016). *Agritourism: A new horizon in tourism and agriculture development*, Tehran: Javid Elm Publications. [In Persian].
- Fazli Bakhshi, Fareshteh. (2009). The relationship between cultural factors and expected type of participation in community-based tourism: A case study of Zaghmarz village. Master's thesis in Tourism Management, Allameh Tabatabai University, Faculty of Management and Accounting. [In Persian].
- France, L. (1998). Local participation in tourism in the West Indian Islands. In Laws, E., Faulkner, B., and Moscardo, G. (Eds.), *Embracing and managing change in tourism* (pp. 223-224). London: Routledge.
- Goodwin, H., & Santilli, R. (2009). *Community Based Tourism: A Success?* Retrieved <http://www.andamandiscoveries.com/press/press-harold-goodwin.pdf>.
- Heydari Sarban, Vahid. (2017). Factors influencing rural tourism development from the perspective of local residents (Case study: Sardabeh village in Ardabil County). *Tourism and Development*, 3(6), pp. 198-177. [In Persian].
- Hiwasaki, L. (2006). Community-based tourism: A pathway to sustainability for Japan's protected areas. *Society & Natural Resources*, 19(8), 675e692.
- Hung Lee, T & Hauh Jan, F. (2019). Can community-based tourism contribute to sustainable development? Evidence from residents' perceptions of the sustainability, *Tourism Management*, Volume 70, February 2019, PP. 368-380
- Jamal, T.B & Getz, D. (1995). Collaboration theory and community tourism planning, *Annals of tourism research*.vol.22. No.1. PP. 186-204.
- Kibicho, W. (2008). Community-based tourism: A factor-cluster segmentation approach. *Journal of Sustainable Tourism*, 16(2), PP. 211-231.
- Kiss, A. (2004). Is community-based ecotourism a good use of biodiversity conservation funds? *Trends in Ecology & Evolution*, 19(5), PP. 232-237.
- Lea, J. (1988). *Tourism development in the Third World*. London: Routledge.
- Mahmodi Chenari, Habib. (2019). A model for agricultural tourism in rural development (Case study of Masal County, Gilan Province), Doctoral dissertation, University of Tehran, Faculty of Geography. [In Persian].
- Mayaka, M; Croy, G & Wolframe Cox, J. (2019). A dimensional approach to community-based tourism: Recognising and differentiating form and context, *Annals of Tourism Research*, Volume 74, January 2019, PP. 177-190.
- Moscardo, G. (2008). *Building Community Capacity for Tourism Development*. School of Business James cook University, Townsville Australia.
- Mowforth, M., & Munt, I. (2003). *Tourism and sustainability: Development and new tourism in the Third World* (2nd ed.) London: Routledge.
- Pinel, D.D. (2013). Create a good fit: A community-based Tourism Planning Model. Last viewed on 03/05/2013, on the WWW: <http://nsgl.gso.uri.edu/washu/washuw99003/28-Pinel.pdf>.
- Richards, G. (2011). Tourism development trajectories: From culture to creativity? *Tourism & Management Studies*, 6, 9e15.
- Richards, G., & Hall, D. (2000). *Tourism and sustainable community development*. USA: Routledge.
- Roseland, M. (2005). *Towards sustainable communities: Resources for citizen and their governments*. Gabriola Island: New Society Publishers.
- Salehi, Sadegh; Hasanpour, Mahmoud. (2012). *Planning and development of tourism: An applied perspective on tourism planning and marketing*, Babolsar: Mazandaran University Publications. [In Persian].

- Salehifard, Mohammad. (2011). Rural tourism: Foundations of planning and structural schemes, First Edition, Tehran: Ketibeh. [In Persian].
- Samani Qotb Abadi, Sahar; Torabi Farsani, Veda; Shafiei, Zahed; Bazrafshan, Morteza; Ghafari, Seyyed Ramin. (2017). The business potentials arising from agricultural tourism in Jahrom County, Journal of Entrepreneurship in Agriculture, University of Agricultural Sciences and Natural Resources Gorgan, 4(2), pp. 42-27. [In Persian].
- Sebele, L.S. (2010). Community-based tourism ventures, benefits and challenges: Khama rhino sanctuary trust, central district, Botswana. Tourism Management, 31(1): 136146.doi: 10.1016/j.tourman.2009.01.005.
- Simpson, M. C. (2008). Community benefit tourism initiatives: a conceptual oxymoron? Tourism Management, 29(1), PP. 1-18.
- Simpson, P., & Siguaw, J. (2008). Destination word of mouth: The role of traveler type, residents, and identity salience. Journal of Travel Research, 47(2), 167-182.
- SNV Stichting Nederlandse Vrijwilligers (Netherlands Development Organization) and niversity of Hawaii. (2013). A Toolkit for Monitoring and Managing CommunityBased Tourism. Last viewed on 03/05/2013, on the WWW:http://www.snvworld.org/sites/www.snvworld.org/files/publications/a_toolkit_for_monitoring_and_managing_community-based_tourism.pdf.
- Suansri, P. (2003). Community tourism hand book, REST foundation, Canada.
- Tasci, A & Semrad, K & Yilmaz, S. (2013). COMMUNITY BASED TOURISM- Finding the Equilibrium in the COMCEC Context, Setting the Pathway for the Future.
- Thailand Community Based Tourism Network Coordination Center. (2013). Koh Yao Noi Community. Last viewed on 03/05/2013, on the WWW:<http://communitybasedtourism.wordpress.com/about-us/best-practices/koh-yao-noicommunity/>.
- Timothy, D. J., & Tosun, C. (2003). Arguments for community participation in the tourism development process. Journal of Tourism Studies, 14(2), 2.
- Wang, Y. and Wall, G. (2005). Sharing the benefits of tourism: a case study in Hainan, China, Environments Journal, 33 (1), PP. 41-59.
- World Bank. (2013). Regional study on community-based tourism in the Caucasus. Last viewed on 03/05/2013, from WWW:[http://lnweb90.worldbank.org/eca/eca.nsf/d1e666886eb626e2852567d100165168/780a475beed61c07852568fc005df707/\\$FILE/Regional%20Studies%20on%20Community-Based%20Tourism%20in%20the%20Caucasus.pdf](http://lnweb90.worldbank.org/eca/eca.nsf/d1e666886eb626e2852567d100165168/780a475beed61c07852568fc005df707/$FILE/Regional%20Studies%20on%20Community-Based%20Tourism%20in%20the%20Caucasus.pdf).
- Yari Hesar, Aristotle; Bakhtar, Soheila. (2016). Assessment of sustainable rural tourism indicators from the perspective of local communities and tourists (Case study: Niyr County). Scientific Quarterly Journal of Regional Planning, 6(22), pp. 121-134. [In Persian].
- Yasoori, Majid; Vatankehah Kolourzi, Zhila. (2015). The role of tourism in the development of entrepreneurship among rural women (Gorabpas village, Fuman County), Geographical Studies of Arid Regions, 6(20), pp. 59-46. [In Persian].
- Ziaei, Mahmoud; Amin Bidokhti, Ali Akbar; Ghorbani, Fatemeh. (2014). Assessing local community capacity for sustainable tourism development, Quarterly Journal of Tourism Management Studies, 8(24), pp. 88-59. [In Persian].

نحوه استناد به این مقاله:

امامی، سید فاطمه؛ دربان آستانه، علیرضا؛ رضوانی، محمد رضا و قدیری معصوم، مجتبی (۱۴۰۴). بررسی وضعیت گردشگری روستایی با رویکرد اجتماع محور در استان گیلان. مطالعات جغرافیایی نواحی ساحلی، ۶(۱)، ۱۹-۱.

DOI: 10.22124/gscaj.2022.20471.1095

Copyrights:

Copyright for this article is retained by the author(s), with publication rights granted to *Geographical studies of Coastal Areas Journal*. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

